

**Проф. Н.А. Гайструк¹, Ю.В. Виноградська²,
проф. А.Н. Гайструк¹, В.В. Кокус¹, М.М. Білошицька³**

¹ Вінницький національний медичний університет
ім. М. І. Пирогова

² Вінницька обласна універсальна наукова бібліотека
ім. Валентина Отамановського

³ Вармінсько-Мазурський університет в місті Ольштині, Польща

Покликання людини. Послання крізь віки

КРІЗЬ ВІКИ

<i>Крізь величні століття,</i>	<i>Їхня воля незламна</i>
<i>Крізь бентежні віки</i>	<i>До нового життя...</i>
<i>Оживають суцвіттям</i>	<i>Ми, як сонячні квіти,</i>
<i>Дивних квітів зірки.</i>	<i>Коли пам'ять жива!</i>

© Наталія Гайструк

Життя дедалі втрачає спокій... Буремний час, сповнений шуму і суєти, різноманітних і трагічних подій, переживань та емоційних промов... Як важливо молодій людині не втратити талант і покликання до священного вибору професії лікаря! Медицина і наука, людина і час — ці питання завжди були для лікарів складними, кардинальними та животрепетними.

Нині, коли світ такий нестабільний та хиткий, бо змушений балансувати між життям і смертю, миром і війною, страждають не тільки певні люди, громади, а й цілі народи. Людство має докласти максимум зусиль для збереження нашого спільного дому — планети Земля. Маленькими, навіть інколи мікроскопічними кроками можна багато зробити для того, щоб віддалитись від прірви непорозумінь і ворожості. Важливу роль у цьому має відігравати слово, бо воно — живе. Адже лише здобувши перемогу в інформаційному протистоянні, можна сподіватись на прогресивний розвиток суспільства.

Цю проблему особливо відчують люди гуманних професій, зокрема лікарі, педагоги, науковці, історики, бібліотекарі — усі, хто відчуває силу слова і мудрість книги. І якщо лікар не знатиме мову, якою говорить і думає його пацієнт, то він не зможе йому допомогти здолати хворобу; якщо учитель не знатиме багатство мовного світу своїх учнів, він не зможе дати їм дивовижну радість відкриття невідомого у країні знань. Історикам і науковцям допомагають вести діалог з читачами люди, які вибудовують місточки інформаційного обміну між поколіннями і народами, — бібліотекарі.

Книги, об'єднуючи людей різних національностей, різного віку, різних професій та уподобань, здатні прокладати найміцніші мости між націями.

Уже кілька років поспіль діють міжнародні проекти «Слово живе», «Перехрестя: Україна — Грузія», «Промоція здоров'я», що зблизили небайдужих прогресивних людей України й Грузії задля спільної справи — єднання в ім'я життя, насиченого знаннями, добром, людяністю, дружбою, взаєморозумінням. В основі співпраці дуже важливі цінності: живе слово, турбота про людей з особливими потребами, книга, мистецтво, прагнення до миру, дружба, наукова співпраця, що й привело до реалізації спільних проектів, які містять історичну, медичну, наукову, літературну, візуальну складові, над ними працюють науковці, медики, історики, літератори, мистецтвознавці і культурологи [7].

Співпраця у проектах багатовекторна. Насамперед, вона має наукову складову, яка реалізувалась у наукових статтях, опублікованих у міжнародних виданнях, де доказово обґрунтовано позитивний вплив бібліотерапії на психологічний стан, сприяння одужанню людей із посттравматичним синдромом тощо.

Варто відзначити, що сьогодні потужними інформаційними центрами є бібліотеки, тому співпраця з ними на часі, оскільки вона і актуальна, і перспективна, зокрема слід згадати Парламентську бібліотеку Грузії та Вінницьку ОУНБ ім. В. Отамановського, медичну бібліотеку Вінницького Національного медичного університету імені М.І. Пирогова і бібліотеку Національного медичного університету імені О.О. Богомольця [5].

Всебічна співпраця із світовою бібліотечною скарбницею знань є одним із дієвих і ефективних напрямків підготовки і підвищення кваліфікації медичних кадрів, особливо в умовах війни. Наукова інформаційна бібліотечна інституція сприяє аналі-

тичному дослідженню правдивих джерел і запобігає поширенню дезінформації [4].

Надважливо, щоб сучасна медична молодь брала активну участь у значущих наукових проєктах, програмах і заходах, які проводяться в межах компетенції бібліотечної системи, залучаючи усі освітні ресурси і її безмежний потенціал.

Історія наукових медичних бібліотек є не лише складовою культурно-освітнього середовища, але й каталізатором просвітницької діяльності, розвитку філософії медицини і удосконалення навичок користування інформацією. У співпраці з науковцями, зокрема в медицині, медична бібліотека виступає агентом фільтрації інформації, допомагаючи визначити достовірність джерел та наукову обґрунтованість даних, від яких залежить здоров'я та життя людей [8].

Проблема підготовки висококваліфікованих медичних фахівців завжди залишалася ключовою для розвитку охорони здоров'я. Від класичних традицій до сучасних технологій медична освіта зазнала значних змін. Історичний досвід, зокрема праці великого середньовічного лікаря Авіценни, і його «Канон медицини», продовжує залишатися канонічним джерелом знань, у якому закладено фундаментальні принципи діагностики, профілактики та лікування [9]. Вивчення цих класичних текстів дозволяє сучасним студентам зрозуміти витоки наукової думки та розвивати аналітичне мислення, що важливо для сучасної клінічної практики.

Мета роботи — начасний аналіз викликів і завдань в історії післявоєнних років ХХ століття та складних реалій сьогодення у житті окремих відомих постатей української медицини з метою формування професійного світогляду молодих лікарів для розуміння сутності професії та ролі своєї особистості у збереженні та зміцненні здоров'я людини.

Матеріали та методи. Фонди бібліотеки (книги, журнали, електронні ресурси, бази даних); опитувальні листи, анкети, матеріали з інших бібліотек.

Аналіз літератури та документів, бібліометричний і статистичний аналіз, описовий метод.

Результати та обговорення.

«Історія української медицини в датах та іменах» Я. Ганіткевича покликана знайомити викладачів та студентів медичних університетів, істориків медицини і фармації та істориків української науки з інформацією про розвиток і становлення медицини і фармації від найдавніших часів до сьогодення [9].

У нашій роботі увага була сконцентрована на таких видатних постатях української лікувальної справи ХХ–ХХІ ст., які присвятили своє професійне життя пріоритетному напрямку світової медицини — охороні материнства та дитинства [2, 3, 11, 12]. Насамперед хочеться назвати тих неймовірних людей, завдяки яким живе медичне слово про мати та дитя, об'єднуючи народи. Династія Венцківських, батько і син [1]. Покликання душі, безцінний досвід, вічна повага.

Борис Михайлович Венцківський — один з провідних учених акушерів-гінекологів України.

Вніс значний вклад у вивчення механізмів патогенезу пізніх гестозів і гіпоксичних станів в акушерській практиці. Ним вперше вивчені архітектоніка мікроциркуляторного русла матки і плаценти при пізніх гестозах, встановлена роль катехоламінів, кінінів, серотоніну і метаболічних змін в місцевій регуляції мікросудинного кровотоку в матці та плаценті. Розроблені методи прижиттєвої діагностики мікроциркуляторних порушень у матково-плацентарному комплексі з кількісною оцінкою їх ступеня важкості, що дозволяє прогнозувати розвиток гіпоксії і своєчасно її лікувати. Наукові праці стосовно дистресу плода і асфіксії новонародженого при слабкості пологової діяльності, гестозах, перенесуванні вагітності та екстрагенітальній патології дали новий напрямок розробці тактики лікування гіпоксії плода з врахуванням корекції судинних, внутрішньо- і позасудинних порушень в матково-плацентарному комплексі [10, 12]. Також розроблено метод діагностики гіпоксії плода з комп'ютерним аналізом, який підвищує об'єктивність діагностики з визначенням ступеня важкості. За його участю розроблені навчальні програми для лікарів-інтернів і атестації лікарів акушерів-гінекологів [1].

Борис Михайлович був талановитим педагогом, блискучим хірургом, вимогливим керівником і наставником. Борис Венцківський удостоєний ордена Ярослава Мудрого V ступеня, Почесної Грамоти Кабінету Міністрів України, нагород МОЗ України, Київської міської адміністрації, Вченої ради НМУ та численних інших відзнак.

Борис Михайлович — син та продовжувач славетної лікарської династії професора Венцківського Михайла Каспаровича, професора, першого засновника та організатора кафедри акушерства та гінекології Чернівецького медичного інституту, який раніше працював проректором 2-го Київського медичного інституту з навчально-наукової роботи і одночасно завідував кафедрою акушерства і гінекології цього ж інституту.

З 1931 року — асистент, з 1935 року — кандидат медичних наук, з 1936 року — доцент, з 1941 року — доктор медичних наук, з 1946 року — професор. Народився Михайло Каспарович 24.01.1895 року у м. Києві в сім'ї робітника друкарні та поденної робітниці. Юнацькі роки проходили в період революційних перетворень, першої та другої світових воєн. З малих років свого життя залучався до роботи. Тоді в нього і з'явилася жадоба до знань.

Професор Венцківський М.К. був чудовим лектором і високоінтелектуальною людиною, вмів зацікавити студентів вже з перших хвилин спілкування, мав велику власну медичну бібліотеку.

Скрупульозний аналіз історичних персоналій видатних лікарів є важливим напрямом інформаційно-бібліографічної діяльності у фокусі фундаментальної взаємодії бібліотеки й науковців в контексті підготовки медичних кадрів.

Ця серйозна справа передбачає систематичне накопичення, опрацювання та збереження матері-

алів про життя і наукову діяльність відомих учених, викладачів, організаторів охорони здоров'я. У бібліотеці формується фонд друкованих і електронних джерел: монографій, наукових статей, матеріалів конференцій, біографічних довідок, некрологів, а також публікацій у періодичних виданнях.

Ретельна увага приділяється створенню бібліографічних покажчиків, підготовці інформаційних довідок, виставок та презентацій, що висвітлюють внесок конкретних персоналій у розвиток медицини. Така компетентна діяльність сприяє збереженню історичної пам'яті, підтримує професійне становлення студентів і молодих фахівців, допомагає науковцям у монументальній дослідницькій роботі та забезпечує доступ до достовірних відомостей про медичних діячів різних епох.

Таким чином, вивчення персоналій медиків у бібліотеці поєднує інформаційно-довідкову, науково-дослідницьку та культурно-просвітницьку функції, зміцнюючи роль бібліотеки як центру медичної науки й освіти.

Аналітичне вивчення історичних інформаційних джерел про видатних науковців післявоєнного періоду ХХ ст. у поєднанні з новітніми науковими

досягненнями послідовників лікарської справи на прикладі династії Венцківських у ХХІ ст. дозволяє здобувачам вищої медичної освіти формувати філософію сучасного лікаря та розвивати критичне мислення та здатність адаптувати стратегічний досвід визначних авторитетних діячів вітчизняної медицини.

«...Учітесь, читайте, І чужому навчайтесь, Й свого не цурайтесь.», — хто із нас не читав ці рядки Тараса Шевченка? Молодим людям потрібно продовжувати наполегливо вчитись і пам'ятати слово Кобзаря. Бо мудрість книги — то могутня сила, яка формує і захищає наукову національну свідомість.

Висновок.

Об'єднання історичних традицій, сучасних технологій та міжнародного досвіду бібліотечних інституцій і наукових спільнот дозволяє створювати стратегічну систему підготовки висококваліфікованих медичних фахівців в реаліях сьогодення. Підготовка кадрів, що враховує класичні знання, цифровізацію, кризові умови та міжнародні стандарти, сприяє підвищенню якості медичної допомоги, розвитку науки та збереженню здоров'я людини.

Список використаної літератури

1. Білоус В. І. Венцківський Михайло Каспарович : [акушер-гінеколог, у 1956–1961 рр. — завідувач кафедри акушерства та гінекології Вінницького медичного інституту] / В. І. Білоус, І. В. Сергета // Енциклопедія Сучасної України. Київ, 2005. Т. 4: В-Вор. С. 244 : портр.
2. Бойчук Т. М. Історія кафедри акушерства та гінекології Буковинського державного медичного університету : [про професора М. К. Венцківського, С. 24] / Т. М. Бойчук, О. А. Андрієць, І. Р. Ніцович // Неонатологія, хірургія та перинатальна медицина. 2014. Т. 4, № 2. С. 24 : фот.
3. Венцківський Михайло Каспарович // ВНМУ ім. М. І. Пирогова: ювілеї, події, дати — 2025: календар знаменних та пам'ятних дат / уклад. О. А. Юрчишина, В. В. Кокус ; ред. Л. В. Сухарева; відп. За вип. Н. М. Кравчук. Вінниця, 2024. С. 19–20.
4. Гайструк Н.А. Багатоетапна конференція молодих науковців як метод якісної підготовки медичних кадрів у кризових умовах: матеріали ІІ навч.-метод. конф. «Актуальні проблеми якісної підготовки медичних кадрів у надзвичайних умовах», Вінниця, 7 лют. 2024 р., / Н.А. Гайструк та ін. Вінниця: ВНМУ ім. Пирогова, 2024. С. 44–45.
5. Гайструк Н.А. Підготовка здобувачів вищої освіти в межах всебічної співпраці наукової бібліотечної спільноти та інституцій громадського здоров'я: виклики та сучасні рішення: матеріали навчально-методичної конференції «Модернізація освітніх програм підготовки здобувачів вищої освіти відповідно до тенденцій розвитку українського і світового ринків праці». Вінниця, 26 лют. 2025 р., / Н. А. Гайструк та ін. Вінниця: ВНМУ ім. Пирогова, 2025. С. 51.
6. Гайструк Н.А. Міжнародний досвід розробки освітніх програм підготовки медичних кадрів у фокусі проблеми передчасного старіння людини: матеріали навчально-методичної конференції «Модернізація освітніх програм підготовки здобувачів вищої освіти відповідно до тенденцій розвитку українського і світового ринків праці», Вінниця, 26 лют. 2025 р., / Н. А. Гайструк та ін. Вінниця: ВНМУ ім. Пирогова, 2025. С. 52.
7. Гайструк Н. А. Протиковідний альянс. Медицина, спорт і журналістика у міжнародному проєкті «Слово живе» в реаліях світової пандемії: Proceedings of II International Scientific and Practical Conference «Modern science: innovations and prospects», Stockholm, Sweden, 7–9 November 2021 / Н. А. Гайструк та ін. Stockholm, Sweden, 2021. С. 160.
8. Гайструк Н.А. У фокусі фундаментальна взаємодія бібліотеки й науковців в контексті підготовки медичних кадрів: матеріали ІІ навч.-метод. конф. «Актуальні проблеми якісної підготовки медичних кадрів у надзвичайних умовах», Вінниця, 7 лют. 2024 р., / Н.А. Гайструк та ін. Вінниця: ВНМУ ім. Пирогова, 2024. С. 45–46.
9. Ганіткевич, Я. В. Історія української медицини в датах та іменах [Текст] / Ярослав Ганіткевич ; Наук. т-во ім. Шевченка, НАН України, Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського, Львів, від-ня, Всеукр. лікарське т-во. Львів : [б. и.], 2004. 368 с.
10. Засновники кафедр — корифеї науки Буковинського державного медичного університету : бібліогр. покажч. до 70-річчя засн. БДМУ та наук. б-ки ун-ту / Буковин. ДМУ, наук. б-ка ; уклад. Л. Д. Єнькова [та ін.]. Чернівці : [б. в.], 2015. 312 с. (Про Б. М. Венцківського, с. 22–28).
11. Сторінки історії : біогр. довід. зав. каф. та проф. Буковин. ДМА (1944-1998) / Буковин. ДМА ; ред. В. П. Пішак [та ін.]. Чернівці : [б. в.], 1999. 225 с.
12. 75 років на захисті материнства : бібліогр. покажч. з нагоди засн. каф. акушерства і гінекології № 1 / Вінниц. НМУ ім. М. І. Пирогова, каф. акушерства і гінекології №1, Вінниц. НМУ ім. М. І. Пирогова, наук. б-ка ; уклад.: Н. М. Кравчук, Г. М. Старчеус, Г. В. Чайка ; відп. за вип. Л. І. Шпукал. Вінниця : [б. в.], 2009. 88 с.

Покликання людини. Послання крізь віки

Проф. Н. А. Гайструк¹, Ю. В. Виноградська², проф. А. Н. Гайструк¹, В.В. Кокус¹, М.М. Білошицька³

¹ Вінницький національний медичний університет ім. М. І. Пирогова

² Вінницька обласна універсальна наукова бібліотека ім. Валентина Отамановського

³ Вармінсько-Мазурський університет в місті Ольштині, Польща

У статті висвітлено важливий напрямок інформаційно-бібліографічної діяльності у фокусі фундаментальної взаємодії системи бібліотек і науковців в контексті стратегічної концепції підготовки медичних кадрів. Сконцентровано увагу на ролі розвитку вітчизняної науки відомих українських акушерів-гінекологів XX та XXI ст., представників медичної династії Венцківських.

Ключові слова: історія медицини; система бібліотек; міжнародний досвід; історичні персоналії; підготовка медичних кадрів; Венцківський, медична династія.

The calling of a person. A message throughout the ages

Prof. N.A. Gaistruk¹, Y.V. Vinohradska², prof. A.N. Gaistruk¹, V.V. Kokus¹, M.M. Białoszycka³

¹ Pirogov Higher Educational Institution of Vinnytsia National Medical University

² Vinnytsia Regional Universal Scientific Library named after Valentyn Otamanovsky

³ Warminsko-Mazurski Uniwersytet, Collegium Medicum, Olsztyn, Polska

The article highlights an important direction of information and bibliographic activity in the focus of the fundamental interaction of the library system and scientists in the context of the strategic concept of training medical personnel. Attention is focused on the role in development of the national science of the famous Ukrainian obstetricians-gynecologists of the 20th and 21st centuries, representatives of the Ventskivsky medical dynasty.

Key words: history of medicine; library system; international experience; historical personalities ; training of medical professionals; Ventskivsky, medical dynasty.

Контактна інформація: Гайструк Наталія Анатоліївна —
доктор медичних наук, професор кафедри акушерства і гінекології №2
ЗВО ВНМУ імені М. І. Пирогова 21018, Україна, м. Вінниця, вулиця Пирогова 56
Кількість публікацій більше ніж 120 у міжнародних та вітчизняних виданнях
anata21g@gmail.com , +38097 5319283
<https://orcid.org/0000-0002-9726-2028>

Стаття надійшла до редакції 15.09.2025 р.